

STRUKTURA RAMOWEGO PROGRAMU SZKOLENIA

Dokument przed redakcją i korektą językową

Tytuł programu

Ramowy program szkolenia w zakresie wspomagania szkół w rozwoju kompetencji uczniów „Porozumiewanie się w językach obcych”.

Kompetencja kluczowa i etap edukacyjny

Porozumiewanie się w językach obcych – I i II etap edukacyjny

Opis kompetencji

Porozumiewanie się w językach obcych jest jedną z ośmiu kompetencji kluczowych, które w zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady Europy¹ zostały wskazane jako niezbędne do wyrównywania szans społecznych i możliwości zawodowych. Rozwijanie tej kompetencji może odbywać się w ramach lekcji języków obcych oraz innych zajęciach prowadzonych w szkole.

„Porozumiewanie się w obcych językach opiera się w znacznej mierze na tych samych wymiarach umiejętności, co porozumiewanie się w języku ojczystym – na zdolności do rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturalnych (w

---

¹ Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

edukacji i szkoleniu, pracy, domu i czasie wolnym) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Porozumiewanie się w obcych językach wymaga również takich umiejętności, jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. Stopień opanowania języka przez daną osobę może być różny w przypadku czterech kompetencji językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) i poszczególnych języków oraz zależny od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb lub zainteresowań danej osoby.

Wiedza

Kompetencja porozumiewania się w obcych językach wymaga znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej oraz świadomości głównych typów interakcji słownej i rejestrów języka. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków.

Umiejętności

Na niezbędne umiejętności w zakresie komunikacji w językach obcych składa się zdolność rozumienia komunikatów słownych, inicjowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz czytania, rozumienia i pisanie tekstów, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Osoby powinny także być w stanie właściwie korzystać z pomocy oraz uczyć się języków również w nieformalny sposób w ramach uczenia się przez całe życie.

Postawy

Pozytywna postawa obejmuje świadomość różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie i ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej.”

Specyfika kształcenia kompetencji „porozumiewanie się w językach obcych” na I i II etapie edukacyjnym

Rozwój dziecka a rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Na I i II etapie edukacyjnym kształtowane są u uczniów wszystkie sprawności (mówienie, słuchanie, pisanie, czytanie) służące rozwijaniu kompetencji językowych. W kontekście kształtowania kompetencji językowych najważniejsze jest jednak rozwijanie umiejętności posługiwania się językiem obcym w celach komunikacyjnych. Dzieci w tym wieku są bardziej otwarte na inność, ponieważ nie wykształciły jeszcze w swych umysłach sztywnych ram i schematów, mogących być przeszkodą w rozwoju kompetencji w języku obcym. Pierwsze 10 lat życia jest okresem bardzo efektywnym w nauczaniu języka obcego (plastyczność narządów artykulacyjnych, niezakończony proces lateralizacji mózgu oraz znaczący rozwój kompetencji językowych w języku ojczystym). Na I etapie edukacyjnym poziom czynności umysłowych uczniów jest uzależniony przede wszystkim od konkretnej treści. Staje się oni w coraz większym stopniu zdolni do koncentracji uwagi, spostrzeżeń i obserwacji zjawisk, jednak wciąż kierują swoją uwagę w stronę konkretnych przedmiotów i zjawisk najbliższego otoczenia. W tym okresie rozwijają się podstawowe funkcje sfery intelektualnej, takie jak: analiza i synteza wzrokowa, słuchowa oraz kinestetyczno-ruchowa. Na II etapie edukacji występują wyraźne zmiany w sferze intelektualnej i w osobowości dziecka. Dziecko posługuje się coraz bardziej złożonymi pojęciami, doskonali się takie umiejętności, jak: porównywanie, klasyfikowanie, abstrahowanie i uogólnianie oraz procesy analizy i syntezy. Uczeń skupia swą uwagę nie tylko na zjawiskach najbliższego otoczenia, lecz również na własnych czynnościach psychicznych i właściwościach osobowości. W tym okresie wzrasta również sprawność posługiwania się językiem ojczystym, który nie jest już

wyłącznie środkiem komunikacji, ale także przedmiotem analizy i głębszego poznania.² Nauka może teraz bazować nie tylko na pamięci mechanicznej, lecz także w coraz większym stopniu na pamięci logicznej. Inaczej mówiąc, dziecko dysponuje znacznie lepszym niż na wcześniejszym etapie edukacyjnym aparatem poznawczym, wykorzystywanym w nauce języka. Jest to również okres, kiedy następuje znaczący społeczny i kognitywny rozwój uczniów. W porównaniu do okresu wczesnoszkolnego dziecko jest w stanie wytrzymać większy wysiłek związany z nauką w szkole, lepiej rozumieć swoje emocje i emocje innych oraz wyrażać je na różne sposoby, rośnie również zdolność do współpracy i zrozumienia innych ludzi. Biorąc pod uwagę różne czynniki psychopedagogiczne (poznawcze, afektywne i językowe) uczeń szkoły podstawowej posiada doskonale predyspozycje do nauki języków obcych. Charakteryzuje go naturalna ciekawość świata, brak barier językowych i traktowanie języka obcego w sposób holistyczny (jeden z kanałów komunikacyjnych).

Kompetencje porozumiewanie się w językach obcych w zapisach podstawy programowej³

Specyfikę kształcenia kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym, określają zapisy podstawy programowej kształcenia ogólnego. Ogólnym celem kształcenia w zakresie język obcy nowożytny w szkole podstawowej jest znajomość bardzo podstawowych środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), rozumienie bardzo prostych i krótkich wypowiedzi ustnych artykułowanych wyraźnie i powoli oraz kształtowanie umiejętności uczestniczenia w prostej rozmowie i reagowania w typowych sytuacjach adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej ustnie lub pisemnie w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

---

² Sikora-Banasik D. (red): Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki: Warszawa 2009, CODN, s.41

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977)

Podstawa programowa przewiduje rozwijanie kompetencji wpływających na wszechstronny rozwój dziecka. Obok kompetencji językowych podstawa programowa przewiduje rozwój wielu kompetencji „okołojęzykowych”, które tworzą fundament pod naukę języka obcego w przyszłości takich jak: korzystanie ze słowników obrazkowych, multimediiów, dokonywanie samooceny, współpraca w grupie, stosowanie strategii komunikacyjnych, postawa otwartości i tolerancji oraz świadomość językowa.

Zasady wspierania dzieci w kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym⁴

Duży wpływ na nastawienie uczniów do nauki na tym etapie wywiera postawa nauczyciela i jego sposób pracy (m.in. świadome kierowanie procesem uczenia się, organizacja pracy, jasna struktura lekcji, nawiązywanie do realnych zainteresowań dzieci). Zadaniem nauczyciela jest wykształcenie zachowań sprzyjających przyswajaniu języka oraz stopniowe rozwijanie świadomości językowej, która dotyczy zarówno języka ojczystego, jak i obcego. Zadania językowe powinny być źródłem nowej wiedzy o świecie i o samym sobie oraz powinny stanowić dla ucznia wyzwanie intelektualne, czyli umożliwiać kształtowanie umiejętności twórczego i krytycznego myślenia. Za najbardziej sprzyjające rozwojowi metody pracy na tym poziomie wiekowym uważa się metody aktywne – uczenie się w działaniu. W tym kontekście ważna jest odpowiednia aranżacja przestrzeni klasowej, tak aby zapewnić możliwość aktywności ruchowej w trakcie zajęć oraz obserwacji własnych reakcji przez uczniów. Warunkiem powodzenia zajęć wykorzystujących różne formy interakcji jest systematyczna praca nad rozwojem zachowań społecznych uczniów, takich jak: akceptacja społeczno-kulturowych zasad zachowania, umiejętności zgodnej współpracy lub przyjaznego współzawodnictwa np.: nieprzerywania, gdy mówi inny uczeń, nieprzeszkadzania nauczycielowi oraz kształtowanie umiejętności aktywnego słuchania. Ze

⁴ Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. [online] Warszawa Centralny Ośrodek Rozwoju Nauczycieli 2001 Dostępny w Internecie [dostęp 18.06.2016] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=URISERV:c11090>

względu na ograniczenie zakresu i trwałości pamięci, zaleca się częste powtarzanie ćwiczonego materiału językowego. Na I etapie edukacyjnym główną zasadą odnoszącą się do zjawiska uwagi, jest częsta zmiana aktywności i form pracy na lekcji.

Nieodłącznym elementem rozwijania efektywnej komunikacji językowej jest również kształtowanie wrażliwości interpersonalnej i interkulturowej. Istotnym elementem rozwijania wrażliwości interkulturowej jest refleksja na temat własnej tożsamości narodowej.

Na I i II etapie edukacyjnym postawa i sposób pracy nauczyciela ma wpływ na reakcje emocjonalne ucznia. Zadaniem nauczyciela jest więc wzmacnianie poczucie wartości, poczucie skuteczności własnego działania i kreowanie pozytywnego obrazu siebie jako osoby uczącej się języka obcego. Pozytywna informacja zwrotna oraz docenianie wysiłków ucznia są elementami budowania motywacji. Motywacja dzieci, szczególnie na tak wczesnych etapach nauczania, jest kluczowym czynnikiem nauki i o jej podtrzymywanie nauczyciel powinien dbać szczególnie (umiejętność adaptacji podręcznika, wykorzystania atrakcyjnych pomocy dydaktycznych, regularne stosowanie TIK). Jednym z najważniejszych długofalowych celów nowoczesnego nauczania jest stopniowe wprowadzanie elementów autonomii ucznia oraz kształtowanie postawy wytrwałości w zdobywaniu wiedzy. Na I i II etapie edukacji istotnym elementem w kształceniu językowym uczniów jest również współpraca z rodzicami i angażowanie ich jako partnerów procesu edukacyjnego.

Zgodnie z zaleceniami podstawy programowej oraz na podstawie Europejskiego Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) kształtowanie kompetencji uczniów powinno odbywać się poprzez:

- stosowanie interaktywnych form pracy w nauczaniu języków obcych na tym etapie
- wykorzystywanie aktywizujących metod pracy (m.in. praca w parach, w grupach, praca metodą projektu, stacje zadaniowe, gry i zabawy językowe) oraz wykorzystywania języka obcego jako narzędzia komunikacji na lekcji,

- oddziaływanie polisensoryczne, czyli umożliwienie dziecku nauki poprzez wszystkie zmysły
- zachowanie kolejności rozwoju sprawności rozumienia przed produkcją
- integrowanie sprawności językowych pod kątem realizacji celów komunikacyjnych
- nauczanie gotowych zwrotów oraz regularne wdrażanie i powtarzanie funkcji językowych w połączeniu z rozwijaniem kompetencji społecznych
- nawiązywanie do świata bliskiego dziecku (wykorzystanie przedmiotów, flashcards, tablic multimedialnych)
- dostosowanie treści do zainteresowań i potrzeb uczniów, m.in. z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych
- budowanie pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego i motywacji dzieci do uczenia się języka obcego na kolejnym etapie edukacyjnym
- tworzenie atmosfery bezpieczeństwa i generowania pozytywnych emocji związanych z nauką,
- kształtowanie podstaw samodzielności i współodpowiedzialności za proces uczenia się
- wdrażanie do wyrażania, rozumienia i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie
- kształtowanie podstawowej wiedzy dziecka dotyczących przynależności do różnych wspólnot oraz modelowanie zachowań w stosunku do przedstawicieli innych narodowości i ich języków,

- współpracy z rodzicami i pokazywaniu im specyfiki kształcenia kompetencji porozumiewania się w językach obcych na tym etapie.

Profil kompetencyjny ucznia

Uczniowie rozpoczynający naukę języka obcego w kształceniu zintegrowanym zgodnie ze wskaźnikami biegłości językowej, opisanymi w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ), są użytkownikami języka na poziomie podstawowym, czyli poziomie A. Edukacja językowa na I i II etapie edukacyjnym pozwala na osiągnięcie wskaźników szczegółowo opisanych dla poziomów A1 oraz A2 ESOKJ.

Profil kompetencyjny ucznia na I etapie edukacyjnym⁵:

Wiedza

- wie, że ludzie posługują się różnymi językami świata i aby się z nimi porozumieć trzeba nauczyć się języka (kompetencje „okołojęzykowe”)
- zna podstawowe wyrażenia i zwroty zgodnie z założeniami podstawy programowej, dotyczące szczególnie problemów i sytuacji bliskich światu dziecka

---

⁵ Opracowane na podst. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977) oraz Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, CODN, Warszawa 2001.

- zna i rozumie polecenia typowe dla organizacji procesu lekcyjnego w języku obcym
- zna elementarne wyznaczniki własnej tożsamości kulturowej oraz wspólnot, do których należy

Umiejętności

- potrafi posługiwać się zasobem środków językowych (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiającym rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z poziomami ESOKJ i wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej języki obce do I etapu kształcenia
- potrafi wyszukać bardzo proste informacje w prostych tekstach – czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania
- potrafi odbierać ze zrozumieniem proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji
- potrafi tworzyć bardzo proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień odpowiednio do sytuacji
- przestrzega elementarnych zasad komunikowania się w typowych sytuacjach: dba o kulturę wypowiedzania się, powstrzymuje się od kłamstwa, dostrzega potrzeby innych członków grupy i reaguje na nie
- uczy się pod bezpośrednim kierunkiem w zorganizowanej formie,
- potrafi uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez stałego nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się
- potrafi połączyć elementy komunikacji niewerbalnej i werbalnej, żeby efektywniej się komunikować
- potrafi w typowych sytuacjach dawać świadectwo przynależności do określonej wspólnoty
- potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych

- współdziała w grupie na lekcjach oraz zajęciach pozalekcyjnych

Postawy

- jest otwarty i ciekawy kontaktów z rówieśnikami z innych krajów
- jest gotów uznania zobowiązań wynikających z przynależności do różnych wspólnot oraz zachowywania się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy
- docenia potrzebę uczenia się języka obcego i ma pozytywne skojarzenia z nauką języka
- jest gotów do współdziałania z drugą osobą w typowych sytuacjach codziennych
- rozumie cel samooceny i potrafi ocenić swoje postępy w sposób adekwatny do możliwości ucznia na tym etapie
- potrafi poradzić sobie z niepowodzeniem np. chętnie poprawia prace, w których były błędy, podejmuje kolejne próby
- chętnie korzysta z możliwości, aby wykorzystać zdobyte umiejętności w praktyce (np. śpiewa lub tłumaczy piosenki, tłumaczy napisy na opakowaniach słodyczy lub koszulkach, wykorzystuje znane wyrażenia podczas wakacyjnych podróży etc)
- jest otwarty na nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne

Profil kompetencyjny ucznia na II etapie edukacyjnym

Wiedza

- posługuje się odpowiednim do poziomu zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych podstawy programowej Język Obcy Nowożytny dla tego etapu
- posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami)
- posiada podstawową wiedzę o krajach poznawanego języka oraz o kraju ojczystym z uwzględnieniem kontekstu interkulturowego
- zna podstawowe zasady zachowania wynikające z własnej tożsamości kulturowej i przynależności do wspólnot

Umiejętności

- potrafi posługiwać się zasobem środków językowych (fonetycznych, leksykalnych, gramatycznych) umożliwiających rozumienie i tworzenie wypowiedzi zgodnie z poziomami ESOKJ i wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej języki obce do II etapu kształcenia
- potrafi odbierać ze zrozumieniem niezbyt złożone wypowiedzi
- potrafi tworzyć i przedstawiać proste wypowiedzi oraz odpowiednio do sytuacji różnicować sposób komunikowania się
- potrafi wyszukać proste informacje w niezbyt złożonych tekstach

- potrafi wykorzystać wiedzę do rozwiązywania codziennych zadań i problemów we współdziałaniu w ramach grupy nieformalnej w typowych sytuacjach
- obserwuje swój sposób komunikowania i potrafi przystosować go do wymogów sytuacji
- powstrzymuje się od wypowiedzania nieuzasadnionych opinii
- potrafi w typowych sytuacjach zachowywać się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy
- potrafi uczyć się pod kierunkiem w zorganizowanej formie oraz indywidualnie według otrzymanych wskazówek, bez nadzoru osoby ukierunkowującej
- stosuje podstawowe strategie komunikacyjne (interakcyjne, kompensacyjne, metajęzykowe) oraz wykorzystując odpowiednie zasoby, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne
- monitoruje własny proces uczenia się wykorzystując różne narzędzia samooceny adekwatnie do II etapu edukacyjnego
- współpracuje w grupie (np. przy realizacji wspólnych szkolnych i pozaszkolnych projektów językowych)

Postawy

- jest świadomy oddziaływania języka na innych ludzi oraz potrzeby używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie
- nie boi się podejmować ryzyka i przełamywać bariery językowej
- docenia i rozumie zalety współpracy w grupie

- jest tolerancyjny i ciekawy innych kultur oraz gotów do występowania w obronie wspólnot, do których należy oraz do poszanowania innych wspólnot
- jest gotów do współdziałania w ramach grupy nieformalnej
- docenia potrzebę uczenia się języka obcego i ma pozytywne skojarzenia z nauką języka
- chętnie korzysta z możliwości, aby wykorzystać zdobyte umiejętności w praktyce (np. śpiewa lub tłumaczy piosenki, tłumaczy napisy na opakowaniach słodyczy lub koszulkach, wykorzystuje znane wyrażenia podczas wakacyjnych podróży etc.)
- jest otwarty na nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne

Profil kompetencyjny nauczyciela

Profil kompetencyjny nauczyciela rozwijającego u uczniów kompetencję Porozumiewanie się w językach obcych na I i II etapie kształcenia

Wiedza

- zna definicje kompetencji kluczowych zgodnie z „Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”
- zna i stosuje metody i formy pracy służące kształtowaniu kompetencji Porozumiewania się w językach obcych zarówno podczas lekcji, jak i w innych sytuacjach edukacyjnych i wychowawczych, adekwatnie do wieku rozwojowego

Umiejętności

- rozumie na czym polega oraz w jakich działaniach i zachowaniach przejawia się kompetencja Porozumiewanie się w językach obcych
- rozumie potrzebę kształtowania i wpływ kompetencji porozumiewania się na sukces edukacyjny uczniów na kolejnych etapach kształcenia
- stosuje strategie i metody nauczania, które prowadzą do kształtowania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych
- dba o stopniowy rozwój indywidualnych strategii uczenia się w procesie uczenia się języków obcych, potrafi częściowo z uczniem poddać refleksji efektywność stosowanych strategii uczenia się i nauczania
- wspiera uczniów w uczeniu się, jasno pokazując, w jakim kierunku zmiierzają, a przy tym w sposób spójny odwołuje się do już nabytej przez nich wiedzy, umiejętności i postaw potrzebnych do dalszej pracy nad kompetencją;
- potrafi pokazać uczniom atrakcyjność posiadania kształtowanej kompetencji i jej wysoką wartość w różnych aspektach życia
- indywidualizuje proces dydaktyczny oraz wspiera rozwój postawy autonomicznej ucznia w procesie uczenia się języka obcego;
- współpracuje w zespole nauczycieli w realizacji wspólnych zadań i projektów, w tym projektów międzynarodowych oraz podejmuje inicjatywy i działania służące otwieraniu się na inne kultury i języki

- posiada umiejętność nauczania całościowego, holistycznego i jest otwarty na współpracę z nauczycielem nauczania zintegrowanego w zakresie kształtowania wybranych elementów kompetencji porozumiewania się w językach obcych (I etap edukacyjny)
- dostrzega rolę nauczycieli innych przedmiotów w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych (II etap edukacyjny)
- rozumie, że jest często postrzegany przez dzieci jako autorytet, stąd jego postawa i reprezentowane wartości mają duże znaczenie dla rozwoju osobowości ucznia (I etap edukacyjny)
- posiada umiejętność formułowania informacji kierowanej do ucznia i rodziców oraz sporządzania oceny opisowej oraz kształtującej
- rozwija umiejętność samooceny (pracy z portfolio językowym) w sposób dostosowany do potrzeb i możliwości uczniów
- rozwija współpracę z rodzicami i postrzega ich jako ważnego partnera w budowaniu motywacji i zaangażowania uczniów w naukę języka obcego

Postawy

- ustawicznie doskonalili swój warsztat pracy oraz własne umiejętności posługiwania się nauczonym językiem
- wykazuje zdolności i gotowość do realizacji działań artystycznych (plastycznych, muzycznych, teatralnych, tanecznych) w ramach edukacji językowej, a poprzez to kształtuje świadomość i ekspresję kulturalną

- jest otwarty na nowe koncepcje w nauczaniu i gotowy do zmiany stosowanych metod pracy w wyniku zdiagnozowanych problemów
- ustanawia i stosuje jasne zasady zachowania adekwatnie do wieku rozwojowego uczniów, umożliwiające tworzenie atmosfery zaufania, otwartości i wzajemnego szacunku oraz sam konsekwentnie ich przestrzega np. z wykorzystaniem elementów oceniania kształtującego

Adresaci szkoleń

Pracownicy placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, doradcy metodyczni i trenerzy oświaty

Cel ogólny

Przygotowanie do procesowego wspomaganie szkół w obszarze kompetencji kluczowej uczniów Porozumiewanie się w językach obcych

Cele szczegółowe szkolenia

Uczestnik:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich role i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz przygotowania uczniów do życia społecznego i funkcjonowania na rynku pracy,

- rozumie potrzebę rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych i wpływ procesu uczenia się/nauczania na I i II etapie edukacyjnym na jej kształtowanie.
- zna metody i techniki uczenia się/nauczania, służące rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych i warunki służące ich realizacji na I i II etapie edukacyjnym
- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie
- prowadzi wspomaganie szkoły/przedszkola w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, wykorzystując wiedzę na temat metod i technik uczenia się/nauczania
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania kompetencji porozumiewania się uczniów
- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół/przedszkoli.

Tematy modułów

- I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia
- II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji
- III. Rozwój kompetencji porozumiewania się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym
- IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych
- V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

- VI. Językowe kompetencje komunikacyjne istotne w kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych
- VII. Środowisko przyjazne kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych.
- VIII. Wspomaganie pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji porozumiewania się.
- IX. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Forma realizacji

Szkolenie blended learning

Czas trwania zajęć

Część stacjonarna – ok.70 godzin dydaktycznych, część e-learningowa – ok. 20 godzin

Liczebność grupy szkoleniowej

Okolo 20 osób

Treści szkolenia

Moduł I Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- zna założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu oświaty, odpowiedzialne za wspieranie szkół;
- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomaganie szkoły: specjaliści do spraw wspomaganie, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli;
- wie, na czym polega zadanie uczestników szkolenia związane z organizacją i prowadzeniem wspomaganie trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- założenia kompleksowego wspomaganie szkół/przedszkoli;
- etapy procesu wspomaganie szkół/przedszkoli: diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy szkoły, ocena procesu i efektów wspomaganie;
- zasady działania sieci współpracy i samokształcenia;
- zadania placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz bibliotek pedagogicznych w zakresie wspomaganie szkół/przedszkoli;
- wymagania państwa wobec szkół i placówek oświatowych jako kierunek doskonalenia pracy szkoły w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów;
- znaczenie ewaluacji pracy szkoły (zewnętrznej i wewnętrznej) w diagnozie pracy szkoły;
- zadania osób zaangażowanych w proces wspomaganie: specjaliści ds. wspomaganie; dyrektora szkoły, nauczycieli;

- charakterystyka zadania uczestników szkolenia, polegającego na wspomaganiu trzech szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów

Zasoby edukacyjne

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. nr 200 poz. 1537 z póź. zm.) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r.poz. 191), ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2010 r. nr 80, poz. 526, z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. 2015 poz. 1270);
- Hajdukiewicz M, Wysocka J. (red.): Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania Warszawa 2015 Ośrodek Rozwoju Edukacji.

- Więcej informacji dotyczących wspomagania szkół: www.ore.edu.pl/wspomaganie-pracy-szkol-i-przedszkoli

Zalecane formy i metody pracy

metody podawcze – prezentacja, wykład, film

metody warsztatowe - World Café, JIGSAW, analiza studium przypadku

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie pojęcie kompetencji;
- potrafi zdefiniować kompetencje kluczowe zgodnie z „Zaleceniami Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie”;
- rozumie znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy;
- potrafi analizować zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów;
- rozumie znaczenie ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych;

- potrafi opisać rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Szczegółowe treści

- kompetencja rozumiana jako wiedza, umiejętności i postawy;
- kompetencje kluczowe w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego – definicje;
- społeczne i cywilizacyjne przyczyny ustanowienia kompetencji kluczowych istotnych w procesie uczenia się przez całe życie;
- kompetencje kluczowe a rozwój dziecka;
- wpływ kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży na ich sprawne funkcjonowanie w dorosłym życiu i na rynku pracy;
- kompetencje kluczowe w zapisach podstawy programowej oraz wymaganiach państwa wobec szkół i placówek;
- ponadprzedmiotowy charakter umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego;
- rola różnych podmiotów środowiska szkolnego w kształtowaniu kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży;
- zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne

- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r. poz. 977).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014 poz. 803)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014 poz. 803)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2015 poz. 1214).
- Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i możliwości tworzenia polityki edukacyjnej Raport Eurydice [on-line] Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej [dostęp 30.08.2016]
http://eacea.ec.europa.eu/Education/eurydice/documents/thematic_reports/145PL.pdf

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – wykład, prezentacja,

Metody warsztatowe – analiza dokumentów, dyskusja, quiz, JIGSAW

Moduł III. Rozwój kompetencji „porozumiewanie się w językach obcych” na I i II etapie kształcenia

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje poziom rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych adekwatnie do wieku dziecka na I i II etapie edukacyjnym
- rozumie znaczenie rozwijania kompetencji Porozumiewanie się w językach obcych w procesie edukacji szkolnej i w dorosłym życiu
- na podstawie badań ogólnopolskich i podstawy programowej wskazuje kierunki kształtowania kompetencji uczniów – porozumiewanie się w językach obcych

Szczegółowe treści:

- Istotne elementy definicji porozumiewania się w językach obcych⁶ kształtowane na I i II etapie edukacyjnym (w odniesieniu do rozwoju dziecka):
  - ✓ sprawności porozumiewania się w języku ojczystym jako baza kompetencji porozumiewania się w językach obcych (rozumienie, wyrażanie, interpretowanie myśli, pojęć i faktów),

---

⁶ Na podstawie definicji kompetencji kluczowych zawartych w Zaleceniach Rady Europy oraz Polskiej Ramy Kwalifikacji

- ✓ sprawność w zakresie posługiwania się językiem (słownictwo, gramatyka funkcjonalna, typy interakcji, konteksty posługiwania się językiem);
  - ✓ sprawność komunikacyjna i umiejętności mediacyjne,
  - ✓ konwencje społeczne i konteksty kulturowe;
  - ✓ nastawienie do nauki języka (podejście do procesu uczenia się, ciekawość języków i komunikacji międzykulturowej)
- Kompetencje ogólne i językowe kompetencje komunikacyjne wg Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego
  - Znaczenie kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym dla dalszych losów ucznia
    - ✓ Na jakiej bazie budujemy? – kompetencje po zakończeniu przedszkola
    - ✓ Do czego zmierzamy? – z czym uczeń powinien zakończyć kształtowanie kompetencji porozumiewanie się w językach obcych po I i po II etapie edukacyjnym
    - ✓ Jaka jest perspektywa? – znaczenie kompetencji porozumiewania się w językach obcych w dorosłym życiu i na rynku pracy
  - Kompetencja Porozumiewanie się w językach obcych w polskiej szkole w świetle badań edukacyjnych,
  - Profil kompetencyjny ucznia i profil kompetencyjny nauczyciela na I i II etapie edukacyjnym, w kontekście zapisów podstawy programowej jako kierunki wspomagania szkół
  - Czynniki sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych, m.in.:

- ✓ strategia nauczania, metod i form pracy, dobranych odpowiednio do etapu rozwojowego
- ✓ współpraca nauczycieli
- ✓ praca wychowawcza
- ✓ współpraca z rodzicami dzieci
- ✓ środki dydaktyczne, w tym narzędzia TIK, w procesie edukacji językowej

Zasoby edukacyjne

- Andrzejewska E., Kompetencje nauczyciela języków obcych w edukacji wczesnoszkolnej. w: „Języki Obce w Szkole” 4/2008
- Badanie European Survey on Language Competences. [online] <http://eduentuzjasci.pl/zespoly/110-badanie/179-europejskie-badanie-kompetencji-jezykowych.html> [dostęp 17.06.2016]
- Dysarz, Z. 2000. Poziom rozwoju kompetencji komunikacyjnej dzieci prawidłowo rozwijających się i z zaburzonym rozwojem w ocenie rodziców i nauczycieli [w:] Język w przestrzeni edukacyjnej, red. R. Mrózek, Katowice
- Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. 2001. Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Rozwoju Nauczycieli. Warszawa. Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. 2001. Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Rozwoju Nauczycieli. Warszawa [online] <http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=272&from=publication> [dostęp 23.09.2016]
- Komorowska, H. 2005. Metodyka nauczania języków obcych. Fraszka Edukacyjna Sp. z o.o. Warszawa.

- Raport IBE Język angielski w szkole podstawowej – jakość i efekty nauczania. Wyniki podłużnego badania efektywności nauczania języka angielskiego (2011-2014).
- Nauczanie wielojęzyczne. Języki Obce w Szkole 2015/02. Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa. [online] <http://jows.pl/wydania/201502> [dostęp 23.09.2016]
- Rozwijanie sprawności receptywnych. Języki Obce w Szkole 2016/01. Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa. [online] <http://jows.pl/wydania/201601> [dostęp 23.09.2016]
- Rozwijanie sprawności produktywnych. Języki Obce w Szkole 2016/02. Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa. [online] <http://jows.pl/wydania/201602> [dostęp 23.09.2016]
- Polska Rama Kwalifikacji, www.kwalifikacje.edu.pl/publikacje/992-polska-rama-kwalifikacji

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – prezentacja wyników badań

Metody warsztatowe – analiza podstawy programowej, dyskusja, metoda Profil szkoły, opracowanie narzędzi diagnozujących

Moduł IV. Proces uczenia się a rozwój kompetencji kluczowych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wie, jak przebiega proces uczenia się,

- określa czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań,
- rozumie znaczenie relacji między uczniem/dzieckiem a nauczycielem w procesie uczenia się,
- wie jak organizować pracę przedszkola/szkoły, aby sprzyjała ona procesom uczenia się,
- dostrzega związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów,
- dostrzega znaczenie wiedzy na temat uczenia się w procesowym wspomaganie szkół

Szczegółowe treści

- Przebieg procesu uczenia się:
  - ✓ etapy procesu uczenia się – od nieświadomej niekompetencji do nieświadomej kompetencji,
  - ✓ poziomy taksonomiczne wg. B. Blooma jako konieczna droga w procesie uczenia się.
- Czynniki wpływające na proces uczenia się:
  - ✓ podmiotowość ucznia/dziecka w procesie uczenia się,
  - ✓ znajomość własnego stylu uczenia się (metapoznanie),
  - ✓ integrowanie wiedzy (nowej z dotychczas posiadaną, wiedzy z różnych dziedzin), hierarchiczne porządkowanie wiedzy,
  - ✓ praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w przedszkolu/szkole i codziennym życiu,
  - ✓ wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się,

- ✓ możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji.
- Środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się:
  - ✓ relacje nauczyciel uczeń/dziecko,
  - ✓ praca zespołowa,
  - ✓ metody pracy nauczyciela,
  - ✓ indywidualizacja nauczania,
  - ✓ organizacja przestrzeni przedszkolnej/szkolnej.
- Proces uczenia się drogą do kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów:
  - ✓ wiedza o przebiegu procesu uczeniu się jako podstawa do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły,
  - ✓ monitorowanie procesu uczenia się jako istotny element wdrażania zmian służących kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

Zasoby edukacyjne:

- Dumont H., Istanc D. Benavides F.: Istota uczenia się Warszawa: Wolters Kluwers, 2013
- Marzano R. J.: Sztuka i teoria skutecznego nauczania. Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2012
- Okoń W.: Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej. Warszawa 1998
- Hattie J. : Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2015

- Ligęza A., Franczak J.: [Jak analizuje się wyniki egzaminów zewnętrznych w polskich szkołach?](#) Raport z wyników ewaluacji zewnętrznej [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie: www.npseo.pl/action/start/227
- Borek A., Domaradzka B. „[Dobrze zorganizowana aktywność i bierność](#)” [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki O. [Analiza niektórych danych w związku z wymaganiem Uczniowie są aktywni](#) [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie: www.npseo.pl/action/start/227
- Tędziągolska M. [W Jaki sposób szkoła mówi, że warto się uczyć?](#) [online]. System Ewaluacji Oświaty [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie: www.npseo.pl/action/start/227
- Poziomek U., Marszał D., Skrobek A. M., Woźniak M.: Przyrodnicza edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna. Poradnik. [online] Warszawa. Instytut Badań Edukacyjnych [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie: <http://ebis.ibe.edu.pl/docs/ebis-poradnik-2016.pdf>
- Grajkowski W., Ostrowska B., Poziomek U. [Podstawy programowe w zakresie przedmiotów przyrodniczych w wybranych krajach \[online\]](#). Warszawa. Instytut Badań Edukacyjnych [dostęp: 14.09.2016] Dostępny w Internecie: <https://wyszukiwarka.efs.men.gov.pl/product/podstawy-programowe-w-zakresie-przedmiotow-przyrodniczych-w-wybranych-krajach/attachment/2309>

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – prezentacja, wykład

Metody warsztatowe - studium przypadku, scenki sytuacyjne, 5Q

V. Kompetencje ogólne istotne w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- zna sposoby kształtowania u uczniów na I i II etapie edukacyjnym wiedzy o świecie, społeczeństwie i kulturze obszaru poznawanego języka oraz budowania świadomości różnorodności kulturowej;
- wskazuje obszary pracy szkoły pozwalające kształtować u uczniów na I i II etapie edukacyjnym zdolność do podejmowania efektywnych działań w różnych obszarach życia,
- zna sposoby i metody budowania konstruktywnych relacji uczniów z ludźmi, którzy są innej narodowości lub wyrosli w innej kulturze
- rozumie uwarunkowania osobowościowe i wie w jaki sposób budować u uczniów na I i II etapie edukacyjnym umiejętność radzenia sobie z trudnościami i motywację wewnętrzną
- rozumie jaką umiejętność uczenia się, planowania i organizowania własnej nauki oraz poszukiwania źródeł informacji powinien posiadać uczeń na I i II etapie edukacyjnym, by w sposób skuteczny uczyć się języków obcych
- potrafi wspierać nauczycieli w obszarze budowania kompetencji ogólnych uczniów w kontekście rozwijania u uczniów kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Szczegółowe treści

- Działania podejmowane w szkole w zakresie kształtowania podstaw kompetencji międzykulturowej, np.:
  - ✓ wprowadzenie nazw, flag, symboli oraz podstawowych tradycji wybranych krajów nauczanego języka (plakaty, projekty, wystawy)
  - ✓ kształtowania wyznaczników własnej tożsamości kulturowej - zapoznanie uczniów z podstawowymi faktami, tradycjami i symbolami własnej grupy narodowej (plakaty, projekty, wystawy, wycieczki)
  - ✓ kształtowanie postaw otwartości i ciekawości wobec innych kultur np. poprzez prezentacje multimedialne, wirtualne wycieczki zapoznające z najważniejszymi wytworami kultury i osiągnięciami cywilizacyjnymi danego obszaru
  - ✓ kształtowania zachowania odpowiedniego do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których uczeń należy - organizowanie szkolnych imprez związanych z obchodami świąt i tradycji własnej wspólnoty
  - ✓ wspólne świętowanie zgodnie z kulturą pochodzenia uczniów
  - ✓ omawianie legend i baśni charakterystycznych dla własnej i poznawanej wspólnoty
  - ✓ świętowanie Europejskiego Dnia Języków – pokazy, prezentacje, konkursy, nauka zwrotów grzecznościowych w różnych językach
  - ✓ wykorzystanie rekwizytów oraz gier planszowych np. z tematyką miast/stolic europejskich
  - ✓ zapraszanie i organizowanie spotkań z obcokrajowcami mieszkającymi w otoczeniu szkoły/ współpraca z międzynarodowymi wolontariuszami

- ✓ organizacja spotkań i projektów międzypokoleniowych np. Boże Narodzenie moich dziadków
  - ✓ zachęcanie do promowania własnej kultury np. poprzez śpiewanie piosenek, znajomość regionalnych symboli/pamiątek
  - ✓ strategie radzenie sobie ze innością/stresem/szokiem kulturowym w sytuacji zetknięcia się z nieznaną kulturą
  - ✓ przygotowywanie uczniów do udziału w międzynarodowych, projektach (eTwinning) wymianach i zaangażowanie się w wymiany np. poprzez goszczenie uczniów z innych krajów
  - ✓ współpracę z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz edukacji międzykulturowych i językowych np. British Council, Goethe Institut, Alliance Francaise, ambasady, American Corner
  - ✓ poszerzanie zasobów szkoły o materiały autentyczne (czasopisma, książki, filmy, plakaty, przedmioty) związane z obszarem nauczanego językowe
- Działania nauczycieli w rozwijaniu autonomii ucznia w procesie nabywania kompetencji porozumiewania się w języku obym, np.:
- ✓ wykorzystanie Europejskiego Portfolio Językowego w budowaniu podstaw motywacji i monitorowania własnych postępów
  - ✓ ewaluacja wybranych zadań w podręcznikach do nauki języków obcych pod kątem rozwijania samodzielności w uczeniu się oraz współpracy
  - ✓ formułowanie poleceń w sposób zrozumiały dla ucznia
  - ✓ przedstawienie celów lekcji w sposób zrozumiały dla ucznia

- ✓ wdrażanie uczniów do planowania własnej pracy np. w oparciu o nacobezu / kryteria sukcesów
  - ✓ kształtowanie umiejętności zadawania pytań i aktywnego słuchania
  - ✓ zapoznania dzieci z prostymi strategiami uczenia się języków obcych np. mnemotechniki, grupowanie, skojarzenia
  - ✓ poszukiwania źródeł informacji o/w językach obcych
  - ✓ kształtowanie pozytywnego obrazu umiejętności uczniów poprzez udzielanie informacji zwrotnej
  - ✓ wykorzystanie nowoczesnych technologii komunikacyjno-informacyjnych (np. Class Dojo, Quizlet, Quizziz, ToonDoo, Bitstrips, FunnyTimes, Funnywow, Bubble.us, Kahoot)
  - ✓ stwarzanie przestrzeni do działania i współdziałania (praca w parach/grupach) pod bezpośrednim nadzorem w zorganizowanych warunkach (I etap edukacyjny) oraz pod kierunkiem w zorganizowanych warunkach (II etap edukacyjny)
  - ✓ kształtowanie gotowości do rozwiązywania prostych problemów we współdziałaniu
  - ✓ zachęcanie uczniów do podejmowania decyzji dotyczących dalszego uczenia się (II etap edukacyjny) np. w oparciu o zainteresowania uczniów
- Wykorzystanie wiedzy dotyczącej kompetencji międzykulturowych i budowania autonomii nauczyciela w procesie wspomagania szkoły

Zasoby edukacyjne

- Brophy, J. 2007. Motywowanie uczniów do nauki. Wydawnictwo Naukowe PWN.Warszawa.

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

- Europejskie portfolio językowe dla dzieci w wieku 6-10 lat. 2006.
- Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli. Warszawa. [online] <https://www.ore.edu.pl/programy-i-projekty-wrkj/europejskie-portfolio-jezykowe-epj/epj-6-10-lat> [dostęp 26.09.2016]
- Jaroszewska A. (2007), Rozwój świadomości wielokulturowej dziecka – wnioski z przeprowadzonych badań, „Poliglota” 2(6).
- Kamińska, J. 2000. Ocenianie osiągnięć uczniów w edukacji wczesnoszkolnej. Wyd. Harmonia. Gdańsk
- Karpińska-Musiał, B. 2015. Międzykulturowość w glottodydaktyce. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Gdańsk.
- Klimowicz, A. (red.) 2004. Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela. Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli. Warszawa.
- Komorowska H. (2002), Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola-Ocena-Testowanie, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Nauczanie wielojęzyczne. Języki Obce w Szkole 2015/02. Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa. [online] <http://jows.pl/wydania/201502> [dostęp 23.09.2016].
- Pawlak, M. (red.) 2008. Autonomia w nauce języka obcego – co osiągnęliśmy i dokąd zmierzamy? Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM. Poznań-Kalisz-Konin. [online] Repozytorium Uniwersytetu A. Mickiewicza [dostęp 6.06.2016].
- Scenariusze zajęć nt. wielokulturowości i praw cudzoziemców. Helsińska Fundacja Praw Człowieka. [online] http://www.hfhr.org.pl/wezkurs/e-podrecznik/index.php?option=com_content&view=article&id=294&Itemid=105 [dostęp 03.09.2016]

- Uczenie się międzykulturowe. Pakiet szkoleniowy, red. Silvio Martinelli, Mark Taylor, Rada Europy i Komisja Europejska, 2000

Zalecane formy i metody pracy

Metody podawcze – prezentacja, wykład

Metody warsztatowe – analiza pola, gwiazda pytań, wirujące plakaty, diagram ryby

VI. Językowe kompetencje komunikacyjne istotne w kształtowaniu kompetencji porozumiewanie się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- zna metody i techniki nauczania języka obcego adekwatne do I i II etapu edukacji, które kształtują kompetencję porozumiewania się w językach obcych
- rozumie znaczenie wybranych metod i technik nauczania umożliwiających uczniom podejmowanie konkretnych działań językowych stosownie do kontekstu i wieku rozwojowego
- rozumie znaczenie ekspozycji na język, efektywnej korekty błędów językowych oraz zwiększania czasu przeznaczonego na swobodne wypowiedzi uczniów dla podnoszenia jakości nauczania języków obcych,

- potrafi wspierać nauczycieli w obszarze doskonalenia ich warsztatu pracy związanego z kształtowaniem u uczniów językowych kompetencji komunikacyjnych
- inicjuje współpracę nauczycieli w zakresie dzielenia się dobrymi praktykami i obserwacji koleżeńskich

Szczegółowe treści

- Prezentacja metod i technik efektywnych w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się na I i II etapie edukacyjnym:
  - ✓ techniki pracy z flashcards
  - ✓ stacje zadaniowe
  - ✓ elementy LDL (uczenie się poprzez nauczanie)
  - ✓ kamishibai
  - ✓ mini prezentacje
  - ✓ projekty i mini projekty
  - ✓ techniki dramy
- Wykorzystanie wiedzy dotyczącej stosowania ww.metod i technik przez osobę wspomagającą.
- Zarządzanie procesem lekcyjnym w celu wzmacniania ekspozycji ucznia na język obcy:
  - ✓ nadrzędność sprawności rozumienia ze słuchu i mówienia, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rozwój sprawności prowadzenia rozmowy (inicjowanie/kończenie rozmowy, zadawanie pytań, tzw. classroom language)

- ✓ formułowanie instrukcji i poleceń w sposób zrozumiały dla ucznia, konsekwentne prowadzenie lekcji w języku obcym
  - ✓ stosowanie zadań, w których uczeń odgaduje znaczenie nowych słów, stawia hipotezy, manipuluje nową wiedzą oraz stosuje ją w odniesieniu do własnych potrzeb i w różnych kontekstach sytuacyjnych
  - ✓ zostawienie uczniom czasu na oswojenie się z nowym słownictwem oraz z danymi zjawiskami językowymi.
  - ✓ wdrażanie ucznia do pracy według otrzymanych wskazówek bez nadzoru osoby ukierunkowujących
  - ✓ wspieranie spontanicznych wypowiedzi uczniów, prowokowanie interakcji, wykorzystywanie naturalnych zdolności aktorskich dzieci oraz ich brak zahamowań w mówieniu
  - ✓ organizowanie sytuacji edukacyjnych, w których uczeń może stosować nowe słowa i zwroty w wielu różnych sytuacjach czy kontekstach językowych
  - ✓ strategia korekty błędów: akceptacja błędów/niepełnych wypowiedzi/echo językowe, unikanie nadmiernej koncentracji na poprawności językowej, akceptacja spontanicznych wypowiedzi uczniów wspieranych gestykulacją przy jednoczesnym dostarczaniu wielu poprawnych wzorców językowych
  - ✓ stosowanie zróżnicowanych form powtarzania tego samego materiału językowego tak, aby uczniowie ćwiczyli słowa i zwroty chętnie oraz z radością
- Znaczenie wiedzy dotyczącej zarządzania procesem lekcyjnym dla prowadzenia procesu wspomaganiania
- ✓ Planowanie systemowej pracy w szkole z wykorzystaniem poznanych metod i technik:

- ✓ plany pracy dydaktycznej jako źródło informacji o działaniach realizowanych na rzecz kształtowania kompetencji porozumiewania się w językach obcych
- ✓ identyfikowanie wskaźników efektywnej lekcji języka obcego prowadzącej do podejmowania przez uczniów działań językowych (proporcje czasu mówienia nauczyciela vs ucznia, praca w parach/grupach vs lekcja frontalna, zadania motywującego do aktywności, komunikacji i współpracy) – sposoby wykorzystania wiedzy o efektywności lekcji dla procesu wspomagania
- Wykorzystanie wiedzy dotyczącej kształtowania językowych kompetencji komunikacyjnych w pracy osoby wspomagającej szkołę
- Wpieranie nauczycieli w planowaniu rozwoju zawodowego służącego doskonaleniu umiejętności kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
  - ✓ poszerzanie wiedzy z zakresu programów mobilności ponadnarodowych dla nauczycieli języków obcych (Erasmus plus, stypendia Goethe Institut, staże itp.)
  - ✓ prezentacja przykładowych stowarzyszeń zrzeszających nauczycieli języków obcych – wymiana doświadczeń i informacji przez uczestników
  - ✓ stwarzanie przestrzeni wymiany doświadczeń w zakresie udziału w różnych formach doskonalenia np. programach mobilności, szkoleniach, kursach online
  - ✓ prezentacja dobrej praktyki - uczestnictwo sieci współpracy i samokształcenia

Uwaga

Stowarzyszenia nauczycieli językowych w Polsce:

- International Association of Teachers of English as a Foreign Language IATEFL Poland [online] <http://iatefl.org.pl/>
- Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli i Wykładowców Języka Rosyjskiego [online] <http://www.rusysty.pl>
- Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Niemieckiego [online] www.psnjn.org
- Polskie Towarzystwo Neofilologiczne [online] <http://www.poltowneo.org>
- Stowarzyszenie Nauczycieli Języka Francuskiego w Polsce PROF. EUROPE [online] <http://www.profeurope.pl>

Zasoby edukacyjne

- Andrzejewska E., Kompetencje nauczyciela języków obcych w edukacji wczesnoszkolnej. w: „Języki Obce w Szkole” 4/2008.
- Dryjska, M. 2015. Jak uczyć metodą stacji dydaktycznych? Charakterystyka metody i przykłady. Języki Obce w Szkole 2/2015. [online] <http://jows.pl/artykuly/jak-uczyc-metoda-stacji-dydaktycznych-charakterystyka-metody-i-przyklady> [dostęp 18.06.2016]
- Gardner, H. 2002. Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce. Media Rodzina. Poznań.
- Kleban, M., 2014. Pakiet metodyczny dla nauczycieli języków obcych II etapu edukacyjnego. Ośrodek Rozwoju Edukacji. Warszawa
- Komorowska H. (2005). Metodyka nauczania języków obcych. Fraszka Edukacyjna:Warszawa

- Kotarba-Kańczugowska M., Dynamika wczesnej nauki języków obcych czyli o tym, co dzieję się na styku przedszkola ze szkołą podstawową, Języki obce w szkole 1/2013, s. 16-21 [online] <http://jows.pl/sites/default/files/Kotarba.pdf> [dostęp: 29.09.2016]
- Janowska, I. 2011. Podejście zadaniowe do nauczania i uczenia się języków obcych. Na przykładzie języka polskiego jako obcego. Wydawnictwo Universitas. Kraków.
- Pamuła M. (2006). Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym, Fraszka Edukacyjna:Warszawa.
- Pamuła M.,Sikora-Banasik D. (2008). Inteligencje wielorakie na zajęciach języka angielskiego, czyli jak skutecznie i ciekawie uczyć dzieci w młodszym wieku szkolnym. Warszawa: CODN.
- Przetacznikowa M. (1985), Rozwój psychiczny dzieci w wieku od 6 do 10 lat, w: B. Wilgocka-Okoń (red.), „Edukacja wczesnoszkolna“, Warszawa: WSiP.
- Sowińska H., Misiorna E., Michalak R. (2002), Konteksty edukacji zintegrowanej, Poznań: Wydawnictwo ERUDITUS.
- Spitzer, M. 2012. Jak uczy się mózg. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa.
- Tokarz, D. Wykorzystanie narzędzi TIK na lekcjach języka angielskiego na przykładzie projektów e-twinning. Języki Obce w Szkole 4/2012.

Zalecane formy i metody pracy

Warsztatowe - LDL, stacje zdaniowe, giełda pomysłów/wymiana doświadczeń

VII. Środowisko sprzyjające kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- rozumie rolę środowiska szkolnego w motywowaniu uczniów do rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych,
- wie jak kształtować w szkole elementy klimatu społecznego, które wpływają na rozwijanie kompetencji porozumiewania się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym,
- wskazuje możliwości aranżowania przestrzeni szkolnej w sposób sprzyjający rozwijaniu wskazanej kompetencji
- wskazuje sposoby indywidualizacji nauczania oraz dostosowania wymagań do potrzeb i możliwości uczniów na I i II etapie edukacyjnym
- potrafi wspomagać szkołę w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole podstawowej

Treści szczegółowe

- Tworzenie atmosfery sprzyjającej skutecznemu rozwijaniu Kompetencji porozumiewania się w językach obcych uczniów na I i II etapie edukacyjnym, np.:
  - ✓ Kreowaniu efektywnych sytuacji edukacyjnych i budowanie poczucia bezpieczeństwa uczniów

- ✓ Motywowanie uczniów do rozwijania własnej kompetencji komunikacyjnej poprzez udzielanie informacji zwrotnej i wspieranie uczniów w realizacji zadań
  - ✓ Sposoby oceniania sprzyjające rozwijaniu kompetencji (m.in. Strategie oceniania kształtującego)
  - ✓ Relacje uczeń-nauczyciel jako czynnik modelujące wzorce komunikacyjne, w tym znaczenie informacji zwrotnej
  - ✓ Praca z rodzicami o zróżnicowanych możliwościach w zakresie kształtowania kompetencji ich dzieci
- Indywidualizacja działań podczas lekcji języka obcego, np.:
- ✓ Budowanie podstaw postaw autonomicznych uczniów w procesie uczenia się języków
  - ✓ Uwzględnianie indywidualnych stylów uczenia się języków obcych
  - ✓ Dostosowanie wymagań wobec uczniów do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych, w tym rozwijanie czterech sprawności językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie, pisanie) w zależności od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia, potrzeb oraz zainteresowań uczniów
- Organizacja przestrzeni szkolnej i wyposażenie szkoły jako czynnik wpływający na rozwój kompetencji uczniów porozumiewanie się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym
- ✓ Adaptacja pomieszczeń
  - ✓ Wyposażenie biblioteki szkolnej w materiały autentyczne stanowiące wytwory kultury danego obszaru językowego
  - ✓ Środki dydaktyczne dostępne w szkole

- Rola osoby wspomagającej w tworzeniu środowiska sprzyjającego rozwijaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych w szkole podstawowej

Zasoby edukacyjne

- Black, P., Harrison, Ch., Lee, C., Marshall, B., William, D., 2006. Jak ocenić aby uczyć, Biblioteka Akademii SUS
- Bajorek A., Bartosz-Przybyło I, Pamuła M., Sikora-Banasik D. (2006), Europejskie portfolio językowe dla dzieci od 6 do 10 lat, Warszawa: CODN.
- Costa D. i in. (2003), Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (tłum. W. Martyniuk), Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.
- Czetwertyńska G. (2005). Informacja zwrotna. czyli dialog ucznia z nauczycielem, „Języki Obce w Szkole” 6/2005 O ocenianiu, Warszawa: CODN. s. 20-22.
- Harmin, M., 2015. Jak motywować uczniów do nauki, Biblioteka Akademii SUS
- Kamińska, J. 2000. Ocenianie osiągnięć uczniów w edukacji wczesnoszkolnej. Wyd. Harmonia. Gdańsk
- Komorowska H. (2003), Europejski system opisu kształcenia językowego w pracy nauczyciela, „Języki Obce w Szkole. My w Europie” 6, s. 74-79.
- Komorowska H. (2002), Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola-Ocena-Testowanie, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Napiontek O., Pietrasik J., Szaniawska M., (2006), Prawa dzieci z ADHD, Warszawa: Fundacja Civis Polonus.

Zalecane formy i metody pracy

Metoda 5Q, kaskadowy model diagnozy (diagnoza pogłębiona), SWOT – analiza potencjału szkoły w kreowaniu środowiska przyjaznego uczeniu się języków obcych

prezentacja wybranych stron internetowych i narzędzi TIK do nauczania języków obcych, wymiana doświadczeń, giełda pomysłów

Moduł VIII Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju kompetencji porozumiewania się w językach obcych na I i II etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- projektuje lub dostosowuje narzędzia diagnostyczne użyteczne w badaniu potrzeb rozwojowych szkoły,
- zna lokalną politykę oświatową oraz potrzeby grup zainteresowanych rozwijaniem kompetencji Porozumiewanie się w językach obcych,
- analizuje informacje niezbędne do formułowania celów rozwojowych oraz definiuje potrzeby szkoły na podstawie zebranych informacji,
- tworzy warunki przyjazne uczeniu się we współpracy, buduje pozytywne relacje i motywację uczestników procesu wspomagania,

- planuje działania ewaluacyjne, definiuje wskaźniki efektywności, formułuje wnioski i rekomendacje dotyczące dalszych działań wspomagających.

Szczegółowe treści

- Diagnoza pracy szkoły w obszarze kompetencji porozumiewania się w językach obcych:
  - ✓ źródła informacji i danych o efektach pracy szkoły w aspekcie kompetencji porozumiewania się i możliwości ich wykorzystania w procesie wspomagania,
  - ✓ wykorzystanie wyników badań ogólnopolskich w procesie diagnozy szkoły (nt. efektywności procesu nauczania języków obcych),
  - ✓ narzędzia diagnostyczne, np. kwestionariusze rozmów z uczniami, nauczycielami, rodzicami, schematy pracy grup fokusowych, kwestionariusze analizy raportów i dokumentacji szkolnej- tworzenie i dostosowanie,
  - ✓ Warsztat diagnostyczno-rozwojowy elementem procesu diagnozy w obszarze kompetencji komunikowania się w językach obcych przez uczniów
  - ✓ rola osoby wspomagającej na etapie diagnozy
- Planowanie działań szkoły na rzecz rozwijania kompetencji porozumiewania się w językach obcych,
  - ✓ Wykorzystanie informacji płynących z diagnozy do wytyczania kierunków działań i konstruowania celów
  - ✓ Metody planowania doskonalenia nauczycieli, wdrożenia działań i ewaluacji
  - ✓ Formy doskonalenia nauczycieli służące rozwojowi kompetencji uczniów: porozumiewanie się w językach obcych

- ✓ Odpowiedzialność nauczycieli różnych przedmiotów za realizację działań związanych z kształtowaniem kompetencji porozumiewania się w językach obcych
- ✓ Rola osoby wspomagającej na etapie planowania zmian
- Wdrażanie zmian na etapie realizacji
  - ✓ Rola specjalistów i ekspertów w realizacji zaplanowanych działań,
  - ✓ Praca zespołów nauczycielskich w procesie wdrażania zmian,
  - ✓ przekładanie doświadczeń szkoleniowych nauczycieli na codzienną praktykę szkolną
  - ✓ utrwalanie zmiany oraz nabytych umiejętności,
  - ✓ monitorowanie wdrożenia - techniki uzyskiwania bieżącej informacji zwrotnej jako stały element działań wdrożeniowych
  - ✓ Wsparcie szkoły przez osobę wspomagającą na etapie wdrażania zmian
- Realizacja działań wspomagających szkołę w rozwijaniu kompetencji porozumiewania się:
- Podsumowanie działań realizowanych w szkole
  - ✓ metody i narzędzia podsumowywania i ewaluacji procesu wspomagania
  - ✓ wspólna ocena analiza wniosków i ocena efektów
- Sieci współpracy i samokształcenia jako forma pracy pomocna w procesie wspomagania szkoły:
  - ✓ rola sieci

- ✓ metody pracy w sieci służące wspieraniu nauczycieli w kształtowaniu kompetencji porozumiewania się w językach obcych

Zasoby edukacyjne

- Jak wspomagać szkoły. Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomagania, pod red. Hajdukiewicz M., ORE Warszawa 2015.
- Kocurek M., Sołtysińska I., Świeży M., Wachna – Sosin I., Przewodnik metodyczny dla koordynatorów sieci współpracy i samokształcenia, ORE, Warszawa 2015.
- Bednarek K., Taraszkiewicz M., Mapa źródeł informacji do kompleksowej diagnozy potrzeb szkoły w zakresie doskonalenia nauczycieli, Warszawa 2010;
- Raport IBE Język angielski w szkole podstawowej – jakość i efekty nauczania. Wyniki podłużnego badania efektywności nauczania języka angielskiego (2011-2014).
- Raport z pilotażowej diagnozy potrzeb rozwojowych szkół, praca zbiorowa, Wszechnica Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011;

Zalecane formy i metody pracy:

- mapa źródeł informacji o szkole w kontekście kompetencji porozumiewania się (....)
- drzewko decyzyjne, analiza SWOT, rybi szkielet, procedura U,
- wyznaczanie celów metodą SMART,

- profil szkoły
- planowanie z przyszłości, gwiazda pytań, harmonogram Gantta,
- tworzenie narzędzi pomocnych w zainicjowaniu współpracy, m.in. scenariusza rozmowy z dyrektorem,
- cykl D. Kolba w uczeniu się osób dorosłych – opracowanie scenariusza spotkania z członkami rady pedagogicznej,
- opracowanie bazy pytań kluczowych do wykorzystania w rozmowie z dyrektorem, nauczycielami, uczniami, rodzicami,
- analiza własnej gotowości do podjęcia współpracy – bariery i wyzwania dla osoby wspomagającej – koło priorytetów

Moduł IX Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomaganie szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wie, jakie kompetencje powinna mieć osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół,
- określa swoje mocne strony, które wykorzysta wspomagając szkoły,
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomaganie szkół,
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania.

Treści szczegółowe:

- Kompetencje potrzebne do prowadzenia procesu wspomaganie na czterech etapach:

- ✓ pomoc w diagnozowaniu potrzeb szkoły;
  - ✓ ustalenie sposobów działania prowadzących do zaspokojenia potrzeb szkoły;
  - ✓ zaplanowanie form wspomaganie i ich realizację;
  - ✓ ocenę przebiegu i efektów
- Analiza własnych zasobów i ograniczeń, które mają wpływ na realizację wspomaganie:
    - ✓ stosunek do wspomaganie jako zadania (relacja ja-zadanie)
    - ✓ stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomaganie (relacja ja-inni)
    - ✓ postrzeganie siebie jako osoby wspomaganie (relacja ja-ja)
  - Zasoby zewnętrzne jako wsparcie dla osoby prowadzącej proces wspomaganie;
  - Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji.
  - Plan rozwoju własnego w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół/przedszkoli.

Zasoby edukacyjne

- Boydell T., Leary M., (2006). Identyfikacja potrzeb szkoleniowych. Kraków: Wolters Kluwer
- Profil kompetencyjny osoby odpowiedzialnej za wspomaganie szkoły (str. 13-17) w: Hajdukiewicz M. (red) Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomaganie. Zeszyt 1. Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]

<http://www.ore.edu.pl/component/phocadownload/category/136-poradnik-metodyczny?download=3318:jak-wspomagac-prace-szkoly-poradnik-dla-pracownikow-instytucji-systemu-wspomagania-zeszyt-1-zalozenia-nowego-systemu-doskonalenia-nauczycieli>

- Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]

<http://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Artykuly/SORE%20-%20Wsparcie/las.zip>

- Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE [online] Ośrodek Rozwoju Edukacji Dostępny w Internecie [16.09.16]

<https://doskonaleniewsieci.pl/Upload/Artykuly/zaspa/Zalaczniki.zip>

Zalecane formy i metody pracy

Metody warsztatowe - praca zespołowa, praca indywidualna (refleksja, autodiagnoza, planowanie), koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju